

No6(7)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 266 sahifa,
27-iyun, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Muqobil energiya manbalarida yarimo'tkazgichlar fizikasi: quyosh panellarining foydali ish koeffitsiyentini oshirish muammolari	10
<i>Abdullajonova Bashorat Olim qizi</i>	
Xavfsizlik tuyg'usining psixologik mazmuni	13
<i>Bahodirova Marhaboxon Tohirjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot madaniyatini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalari: kompetensiyaviy yondashuv asosida	17
<i>Boybo'riyeva Saodat O'ralovna</i>	
Tasviriy san'at fanlarini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	21
<i>Ergasheva Go'zal Ruzimurod qizi</i>	
Kurash sportida innovatsion mashg'ulot texnologiyalaridan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari	26
<i>Madumarov Jahongir Urinbayevich</i>	
O'quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishda steam texnologiyalarining o'rni va roli	29
<i>Yo'ldoshev Mirjalol Qosim o'g'li</i>	
Sun'iy intellekt vositalarining bo'lajak o'qituvchilar diagnostik kompetentligini rivojlantirishdagi imkoniyatlari	33
<i>Teshaboyev Akramjon Yuldashevich</i>	
O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi kommunikativ o'zaro ta'sir	39
<i>Turdibekova Risolat Shermatovna</i>	
6–7 yoshli bolalarni savodga tayyorlashda didaktik kartochkalar asosidagi leksik o'yinlarning ahamiyati	42
<i>Tursunova Durdona</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida zamonaviy ilmiy yondashuvlar: maktab o'quvchilarining jismoniy tayyorgarligi va sport natijalari	46
<i>Xalmirzayev Azizillo Nabijonovich</i>	
Veb-kvest" va "Til portfeli" texnologiyalarini bir butun integrativ model asosida o'quv mashg'ulotlarida qo'llanilishi	49
<i>Yusupova Muxabbat Anatolevna</i>	
Содержание личностно-ориентированного образования и его роль в процессе самостоятельной подготовки студентов	53
<i>Рысова Галия Байбулатовна</i>	
Improving the Methodology for Teaching Lexical and Grammatical Transformations in the Translation of Literary Texts	57
<i>Asadova Zebiniso Makhmudovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida pedagogik innovatsiyalarni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish mexanizmlari	62
<i>Beketov Nurseit Alijan o'g'li</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida boksni o'qitish metodikasini takomillashtirish.....	67
<i>Rustamova Zuhro Sanjar qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion yondashuv asosida o'qish darslari samaradorligini metodik takomillashtirishga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	71
<i>To'ychiyeva Zulfiyaxon Abdulxoliq qizi</i>	
Mehrli maktabda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim orqali bolalarning ijtimoiy faolligini oshirish mexanizmlari	76
<i>Tursunova Dildora Ziyadullayevna</i>	
Kasbiy fanlar integratsiyasiga asoslangan dasturiy ta'minot vositasida filologiya yo'nalishi talabalarining axborot kompetentligini rivojlantirish metodikasi	79
<i>Yakubov Baxtiyor Baxriddin o'g'li</i>	
Ta'lim klasterlari faoliyatini avtomatlashtirish va monitoring qilish tizimini joriy etish	83
<i>M. Badalova</i>	

Нравственное воспитание студентов средствами русской классической литературы: современные педагогические подходы.....	86
Родина Ирина Витальевна	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining kasbiy identikligini shakllantirishda psixologik diagnostika va rivojlantiruvchi yondashuvlar	91
Feruz Tohirova	
Tarbiya fanini o'qitish jarayonida xalq pedagogikasidan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	99
Islomova Mushtaribonu Akram qizi	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida multimedia vositalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	104
Nafisa Tuxtasinova	
Shaxsiy kreativ kompetentlikni rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	108
To'xtasinov Dadaxon Farxodovich, Nafisa Tuxtasinova	
Zamonaviy ta'lim oluvchilarni milliy iftixor ruhida tarbiyalashning yangicha yondashuvi	113
Xudayberdiev Inom Xasanovich	
Yoshlar oilalarda ekologik madaniyati rivojlanishida turar joy muhiti va gender yondashuvlarining ahamiyati	117
Yusupova Muhabbatxon Abdulajon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga tabiiy fanlarni o'qitish jarayonida O'simliklar mavzusini o'rgatish metodikasi	122
Normurotova Aziza Karim qizi, Fattoyeva O'g'iloy Ashurqulovna	
Inklyuziv ta'lim o'quvchilarining yozuv ko'nikmalarini rivojlantirishda robototexnika asosidagi assistiv texnologiyalar - "Power band" va "Quvvat qo'lqop" samaradorligi.....	127
Alimardanova Sitara Ikrom qizi, To'rayev Rasul Nortoijevich	
Yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishda sport mashg'ulotlarining innovatsion ahamiyati	133
Aminov Botir Umidovich	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirish	138
Saydanova Dilafruz Sadirdinovna	
Ilmiy-tadqiqotchi ayollarda akademik o'zlik shakllanishi: O'zbekiston sharoitida motivatsion omillar va ijtimoiy-pedagogik aralashuv zarurati	142
Egamqulova Iroda Safar qizi	
Texnika oliygohlarida nogironligi mavjud talabalarining ilmiy kompetentligini rivojlantirish uchun "Adaptiv tadqiqot" interaktiv metodini ishlab chiqish.....	148
Gimayeva Liliya Maskurovna	
Maktab boshqaruvida raqamli monitoring va tahlil tizimlaridan foydalanishning pedagogik samaradorligi...	153
Imamaliyev Ulugbek Turapbayevich	
Onlayn qimor o'yinlariga tobe bo'lgan harbiy xizmatchilar bilan psixokorreksiya ishlarini olib borish tartibi..	157
Olimov Azamat Qahramon o'g'li	
Rusiya o'quvchilarining o'zbekcha bog'lanishli nutqini o'stirishda mashqlarning o'rni	163
Salisheva Zilola Ismoilovna	
Xorijiy mamlakatlar tajribasida raqamli ta'lim va raqamli savodxonlikni rivojlantirishning nazariy asoslari....	169
Toshpulatova Niyoxon Shavkatjon qizi	
Ko'p madaniyatli kompetensiyani rivojlantirish modelini amalga oshirishning tashkiliy va pedagogik mexanizmlari va kutilgan natijalari	174
Vasilyeva Elmira Raisovna	
The Specifics of the Formation of Systems Thinking in Technical Education, Methods and Means of Development.....	178
Yusupova Liliya Fanovna	
Individual yondashuv asosida ko'zi ojiz o'quvchilar uchun individual rivojlanish xaritasini ishlab chiqish metodikasi.....	183
Abdullayev Oybek Alisher o'g'li	

Yaqin masofalarga yugurishda o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish usullari.....	190
<i>Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich</i>	
Darslik yozish mas'uliyati.....	194
<i>Ahmadova Mahbuba Shavkat qizi</i>	
Mobil ta'lim texnologiyalari vositalari yordamida darslarni tashkil etish metodikasini takomillashtirish	198
<i>Mamasoliyev Akmaljon Azizjon o'g'li</i>	
Yengil atletika qisqa masofaga yugurish turini o'rgatishda bosqichma-bosqich tayyorlash metodikasi	202
<i>Omonov Shohrux Orzimurol o'g'li</i>	
Abdulla Avloniyning o'zbek tamaddunidagi o'rni xususida ba'zi mulohazalar	206
<i>Tasbolatova Yeliza Yesey qizi</i>	
The Relationship Between Students' Learning Motivation and Academic Procrastination.....	209
<i>Odilbekov Mansurbek Maxmudjon ugli</i>	
"Beg'uborlik ovozi" va o'zini namoyon etish makoni.....	215
<i>Q. M. Ibadullayev</i>	
Формирование лингвокультурологи-ческой компетенции иноязычных студентов в цифровой образовательной среде	219
<i>Наталья Николаевна Розикова</i>	
Criteria, Indicators, and Levels for Developing Pre-Service EFL Teachers' Auditive Competence	223
<i>Alibekova Mahzuna Alisher kizi</i>	
Summary of the Cell Elements in Dental Science	229
<i>Ruziyeva Kamola Akhtamovna</i>	
A Customised Method for Treating Generalised Periodontitis and Predicting Cardiovascular Problems Using Salivary Proteomic Profiling	234
<i>Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababyan I. R.</i>	
Avtomobilsozlik yo'nalishi talabalarida kommunikativ kompetensiyani raqamli texnologiyalar orqali rivojlantirish.....	239
<i>G. Sh. Doniyorova</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalar uchun jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etish xususiyatlari	242
<i>Dusanov Shuxrat Abdiraakovich</i>	
Ijro etuvchi funksiyalar buzilishi va diqqat-yetishmasligi giperaktivlik buzilishi (DEHB): Barkli yondashuvi...	246
<i>Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna</i>	
Raqamli texnologiyalardan foydalanishda o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish yo'llari..	248
<i>Abdullayev Sherzodbek</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda "Hard Skills" va "Soft Skills" integratsiyasini ta'minlashning pedagogik-psixologik tizimi.....	251
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlashning zamonaviy mexanizmlari.....	258
<i>Djumabayeva Janar Muratbayevna</i>	
O'zini o'zi tashkil etishni rivojlantirish pedagogik texnologiyasi	262
<i>Jo'rayeva Gulxayo Sabirovna</i>	

IQTIDORLI YOSHLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI

Djumabayeva Janar Muratbayevna

Fan olimpiadalari markazi, Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonda iqtidorli yoshlarni aniqlash, rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashning zamonaviy mexanizmlari keng qamrovli tarzda tahlil qilinadi. Unda inson kapitali va yoshlar siyosatining milliy taraqqiyotdagi o'ri, barvaqt aniqlashning pedagogik va psixologik asoslari (Gardner, Renzulli modellari), ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari (Prezident maktablari, Temurbeklar maktabi, Beruniy nomidagi xalqaro maktab-internati), zamonaviy ta'lim metodologiyalari (STEM, PBL, IB, Cambridge), stipendiya va grant dasturlari (EI-yurt umidi, Prezident stipendiyasi, FLEX, Erasmus+) hamda 2030-yilgacha bo'lgan strategik yo'nalishlar yoritilgan. Maqola davlat organlari, ta'lim muassasalari va tadqiqotchilar uchun amaliy manba sifatida xizmat qiladi. Milliy taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi – iqtidorli yoshlardir. Ushbu hujjatda O'zbekistonda iqtidorli yoshlarni aniqlash, rivojlantirish va qo'llab-quvvatlashning eng zamonaviy mexanizmlari, davlat tashabbuslari hamda xalqaro tajribalar qamrab olingan.

Kalit so'zlar: iqtidorli yoshlar, yoshlar siyosati, inson kapitali, barvaqt aniqlash, pedagogik diagnostika, psixologik baholash, STEM ta'limi, ixtisoslashtirilgan maktablar, innovatsion ta'lim, O'zbekiston–2030.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of modern mechanisms for identifying, developing, and supporting gifted youth in Uzbekistan. It examines the role of human capital and youth policy in national development, the pedagogical and psychological foundations of early talent identification (Gardner and Renzulli models), specialized educational institutions (Presidential Schools, Temurbek Schools, and the Beruniy International Boarding School), modern educational methodologies (STEM, PBL, IB, and Cambridge), scholarship and grant programs (EI-Yurt Umidi Foundation, Presidential Scholarship, FLEX, and Erasmus+), as well as strategic priorities through 2030. The article serves as a practical resource for government institutions, educational organizations, and researchers. Gifted youth represent the main driving force of national development. This paper covers the most advanced mechanisms, government initiatives, and international practices for identifying, developing, and supporting gifted youth in Uzbekistan.

Key words: gifted youth, youth policy, human capital, early identification, pedagogical diagnostics, psychological assessment, STEM education, specialized schools, innovative education, Uzbekistan–2030.

Аннотация: В данной статье представлен комплексный анализ современных механизмов выявления, развития и поддержки одарённой молодёжи в Узбекистане. Рассматриваются роль человеческого капитала и государственной молодёжной политики в национальном развитии, педагогические и психологические основы раннего выявления одарённости (модели Гарднера и Рензулли), специализированные образовательные учреждения (Президентские школы, школы “Темурбеклар” и Международная школа-интернат имени Беруни), современные образовательные методологии (STEM, PBL, IB и Cambridge), программы стипендий и грантов (Фонд “EI-Yurt Umidi”, Президентская стипендия, FLEX и Erasmus+), а также стратегические направления развития до 2030 года. Статья представляет практическую ценность для государственных органов, образовательных учреждений и исследователей. Одарённая молодёжь является главной движущей силой национального развития. В работе представлены наиболее современные механизмы, государственные инициативы и международный опыт по выявлению, развитию и поддержке одарённой молодёжи в Узбекистане.

Ключевые слова: одарённая молодёжь, молодёжная политика, человеческий капитал, раннее выявление, педагогическая диагностика, психологическая оценка, STEM-образование, специализированные школы, инновационное образование, Узбекистан–2030.

KIRISH

Inson kapitali - har qanday davlatning eng muhim boyligi. O'zbekiston Yangi taraqqiyot strategiyasi doirasida yoshlarga investitsiya kiritish milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, global raqobatbardoshlikni oshirish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashning asosiy omili sifatida belgilangan. Iqtidorli yoshlarni aniqlash va rivojlantirish nafaqat alohida shaxslar manfaatiga, balki butun jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Zamonaviy global mehnat bozorida raqobat keskinlashib bormoqda. Sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar va innovatsion sektorlar tezkor rivojlanib, an'anaviy kasblarni o'zgartirmoqda. Bunday sharoitda O'zbekiston o'z yoshlarini kelajakka tayyorlash uchun kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi. Yuqori malakali, ijodiy fikrlaydigan va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan.

Yoshlar siyosatining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati bir necha jihatda namoyon bo'ladi:

- *birinchidan*, iqtidor egalarini aniqlash va ularga imkoniyat berish ijtimoiy tenglikni ta'minlaydi;
- *ikkinchidan*, iqtidorli mutaxassislar iqtisodiyotga qo'shimcha qiymat yaratadi;
- *uchinchidan*, innovatsion fikrlash madaniyatini shakllantirish milliy taraqqiyotning barqaror asosini quradi.

O'zbekistonda yoshlar bilan ishlashni tartibga soluvchi huquqiy baza izchil rivojlanib bormoqda. 2016-yilda qabul qilingan "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning ta'lim olishi, kasb egallashi va jamiyat hayotida faol ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirish uchun asosiy normativ hujjat hisoblanadi. Mazkur Qonun yoshlar siyosatini tizimli tashkil etish, davlat organlari va jamoat institutlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yoshlar siyosatining Davlat dasturi yoshlar salohiyatini ro'yobga chiqarish, zamonaviy ta'lim muhitini yaratish, kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish hamda bandlikni oshirishga qaratilgan. Prezident farmonlari va qarorlari esa iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ular uchun stipendiyalar, grantlar, innovatsion loyihalar va xalqaro almashinuv dasturlarini kengaytirish orqali yoshlar ta'limini rivojlantirishga yo'naltirilgan aniq mexanizmlarni belgilab bermoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtidor - bu insonning tug'ma va rivojlanish davomida shakllanadigan intellektual, ijodiy, san'at yoki sport sohasidagi yuqori salohiyatidir. Psixologiya va pedagogika fanlari iqtidor fenomenini ko'p o'lchovli hodisa sifatida tavsiflaydi: u nafaqat bilish qobiliyatini, balki motivatsiya, ijodiylik, muammolarni hal qilish va kritik fikrlash qobiliyatlarini ham o'z ichiga oladi. Barvaqt aniqlash - bu iqtidor ko'chatini to'g'ri yo'nalishda o'stirishning kalit bosqichidir.

Xalqaro amaliyotda iqtidorni aniqlash bo'yicha bir qator nazariy modellar qo'llaniladi. Ulardan biri Howard Gardnerning Ko'p intellektlar nazariyasi bo'lib, u iqtidorni yagona aql ko'rsatkichi bilan cheklamaydi. Gardner fikricha, insonlarda kamida sakkiz turdagi intellekt mavjud: lingvistik, mantiqiy-matematik, fazoviy, musiqiy, jismoniy-kinestetik, shaxslararo, ichki shaxsiy va tabiiy intellekt. Bu yondashuv o'quvchining kuchli tomonlarini turli yo'nalishlarda aniqlashga yordam beradi va an'anaviy baholashdan kengroq tasavvur beradi.

Yana bir muhim model - Joseph Renzulli tomonidan taklif etilgan Three-Ring Model hisoblanadi. Ushbu modelga ko'ra, iqtidor uch asosiy omilning kesishmasida yuzaga keladi: yuqori qobiliyat, ijodiylik va motivatsiya. Shuningdek, NAGC (National Association for Gifted Children) standartlari iqtidorli bolalar bilan ishlashda adolatli identifikatsiya, moslashtirilgan ta'lim, ijtimoiy-emotsional qo'llab-quvvatlash va uzluksiz monitoringni tavsiya etadi. Bu yondashuvlar iqtidorni faqat natija emas, balki rivojlanish jarayoni sifatida ko'rishga undaydi.

Boshlang'ich ta'limda differensial yondashuv har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga oladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar - loyiha asosida o'qitish, flipped classroom, STEM integratsiyasi - o'quvchining kuchli tomonlarini erta bosqichda aniqlashga yordam beradi. Psixologik diagnostika vositalari - standartlashtirilgan testlar, kuzatuv protokollari va portfolio baholash - o'qituvchilarga har bir bolaning iqtidor profilini tuzishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modeli o'quvchini markazga qo'ygan holda, uning individual sur'ati, qiziqishi va o'rganish uslubiga mos keluvchi ta'lim muhitini yaratadi. Bu yondashuv iqtidorli o'quvchilarga standart dasturdan tashqariga chiqib, chuqurroq va kengroq bilim olish imkoniyatini beradi(1-jadval).

1-jadval: Iqtidorni aniqlash usullari va samaradorligi

Usul nomi	Qo'llanish bosqichi	Aniqlik darajasi	Vaqt sarfi
Standartlashtirilgan testlar	Boshlang'ich	75 %	Kam
Kuzatuv protokoli	Doimiy	82 %	O'rtacha
Portfolio baholash	Yakuniy	88 %	Ko'p
Psixologik intervyu	Chuqur	91 %	Ko'p
Raqamli diagnostika	Doimiy	85 %	Kam

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'zbekistonda iqtidorli yoshlarni rivojlantirish tizimida ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari markaziy o'rin egallaydi. Prezident maktablari - innovatsion ta'lim muassasalari bo'lib, mamlakatning barcha viloyatlarida ochilgan va yuqori salohiyatli o'quvchilarga xalqaro standartlarga mos ta'lim beradi. Bu maktablarda zamonaviy laboratoriyalar, raqamli resurslar va malakali o'qituvchilar jamoasi faoliyat yuritadi.

Temurbeklar maktabi O'zbekiston tarixiy an'analarini zamonaviy ta'lim bilan uyg'unlashtirgan noyob muassasa sifatida faoliyat ko'rsatadi. Bu maktabda o'quvchilar nafaqat akademik fanlarni, balki liderlik, vatanparvarlik va ma'naviy qadriyatlarni ham o'rganadilar. Maktabning ta'lim dasturi milliy va xalqaro komponentlarni muvozanatli ravishda birlashtiradi.

Ixtisoslashtirilgan maktablarda STEM va STEAM yondashuvlari o'quvchilarning tabiiy-ilmiy savodxonligi, texnologik tafakkuri va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Loyiha asosida o'qitish (PBL) o'quvchini real hayot muammolarini tahlil qilish, jamoada ishlash va amaliy yechimlar yaratishga yo'naltiradi. Shuningdek, flipped classroom modeli darsdan oldin nazariy materialni mustaqil o'zlashtirish, sinfda esa tahlil, muhokama va amaliy mashg'ulotlarga ko'proq vaqt ajratish imkonini beradi.

Blended learning esa an'anaviy va raqamli ta'lim usullarini uyg'unlashtirib, har bir o'quvchiga moslashuvchan o'qish muhitini yaratadi. Bu yondashuvlar ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida xalqaro IB (International Baccalaureate) dasturi hamda Cambridge ta'lim standartlari bilan hamohang ravishda qo'llanilganda, o'quvchilarning akademik tayyorgarligi va global kompetensiyalarini yanada kuchaytiradi. Natijada ular tanqidiy fikrlash, akademik yozuv, tadqiqot olib borish va xalqaro baholash tizimlarida muvaffaqiyatli qatnashish kabi muhim ko'nikmalarga ega bo'ladilar.

Beruniy nomidagi xalqaro maktab-internati esa O'zbekiston ta'lim tizimida yangi sahifani ochdi. Unda o'quvchilar ko'p tilli muhitda tahsil olib, global ilmiy hamjamiyatga integratsiyalashish uchun zarur ko'nikmalarni egallamoqdalar. Maktabda xalqaro olimpiadalar va konferensiyalarga tayyorlov dasturlari alohida o'rin egallaydi (2-jadval).

2-jadval: Ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari taqqoslama tahlili

Muassasa	Ochilgan yil	O'quvchilar soni	Ta'lim tili	Xususiyati
Prezident maktablari	2019	14 000+	O'zbek, rus, ingliz	Xalqaro standart, STEM yo'nalishi
Temurbeklar maktabi	2020	3 500+	O'zbek	Milliy qadriyatlar, liderlik
Beruniy nomidagi xalqaro maktab-internati	2022	1 200+	Ingliz, o'zbek	Ko'p tilli, global integratsiya
IT Park akademiyasi	2021	8 000+	O'zbek, ingliz	Raqamli texnologiyalar, dasturlash

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu maqsad yo'lida turli davlat stipendiyalari tizimi yo'lga qo'yilgan bo'lib, ular orasida eng nufuzlilari Prezident stipendiyasi, fan va ta'lim sohasidagi yuqori natijalari uchun beriladigan maxsus davlat stipendiyalari hamda xorijda ta'lim olish imkoniyatini beruvchi "El-yurt umidi" jamg'armasi grantlari alohida o'rin tutadi. Shuningdek, Ulmas Aripov nomidagi xotira stipendiyalari ham muayyan sohalardagi iqtidorli talabalarni rag'batlantiradi, ularning ilmiy izlanishlari va kasbiy rivojlanishi uchun sharoit yaratadi.

Davlat tomonidan moliyalashtiriluvchi bu dasturlarga qo'shimcha ravishda, xususiy sektor ham iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlashda faol ishtirok etmoqda. Masalan, yirik IT kompaniyalari dasturlash va texnologiya sohasidagi iqtidorlarni aniqlash va rivojlantirish uchun o'z grant dasturlarini taklif etadi. Banklar va boshqa moliyaviy muassasalar iqtisod, moliya va biznes yo'nalishlaridagi yosh mutaxassislarini qo'llab-quvvatlaydi. Xalqaro tashkilotlar, jumladan, USAID kabi nufuzli tashkilotlar turli ijtimoiy va ilmiy loyihalar uchun grantlar taqdim etib, yoshlarning global muammolarni hal etishga qaratilgan tashabbuslarini rag'batlantiradi. Bu mexanizmlar iqtidorli yoshlarga nafaqat moliyaviy ko'mak beradi, balki ularning salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishi uchun keng imkoniyatlar eshigini ochadi (3-jadval).

3-jadval: Asosiy stipendiya va grant dasturlari

Dastur nomi	Moliyalashtiruvchi	Miqdori	Yo'nalishi
Prezident stipendiyasi	Davlat	3,5 mln so'm/oy	Barcha yo'nalishlar
El-yurt umidi granti	Davlat	To'liq moliyalashtirish	Xorijda ta'lim
IT Park granti	Xususiy sektor	5–15 mln so'm	IT va texnologiyalar
USAID granti	Xalqaro tashkilot	2 000–5 000 AQSH dollari	Ijtimoiy loyihalar
Agrobank granti	Bank sektori	10 mln so'm	Qishloq xo'jaligi innovatsiyalari

Stipendiya va grant dasturlarining samaradorligini ta'minlash maqsadida qat'iy monitoring va hisobdorlik mexanizmlari joriy etilgan. Grant oluvchilarning akademik ko'rsatkichlari, ilmiy faoliyati va loyihalarining amalga oshirilishi doimiy ravishda kuzatib boriladi. Bu jarayon stipendiatlarning o'z zimmasidagi majburiyatlarni to'liq bajarishi va olingan mablag'larning belgilangan maqsadlarda ishlatilishini ta'minlaydi. Shuningdek, bitiruvchilarning ishga joylashish darajasi hamda mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy hayotiga qo'shgan hissasi ham tahlil qilinadi.

Ushbu hisobdorlik tizimi nafaqat mablag'larning oqilona sarflanishini nazorat qiladi, balki iqtidorli yoshlarning kelajakda O'zbekistonning rivojlanishiga munosib hissa qo'shishiga zamin yaratadi. Har bir grant oluvchi o'zining rivojlanish yo'nalishi bo'yicha belgilangan maqsadlarga erishishi, olgan bilim va ko'nikmalarini yurt manfaatlari yo'lida qo'llashi uchun rag'batlantiriladi. Bu esa davlat va xususiy sektor tomonidan kiritilgan investitsiyalarning uzoq muddatli samaradorligini ta'minlashga qaratilgan muhim chora-tadbirlardir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

So'nggi yillarda O'zbekistonda iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash tizimi misli ko'rilmagan darajada rivojlandi. Prezident maktablari, Temurbeklar maktabi va Beruniy nomidagi xalqaro maktab-internati kabi ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarining tashkil etilishi, "El-yurt umidi" jamg'armasi va boshqa davlat stipendiyalarining joriy etilishi buning yorqin dalilidir. Davlatning strategik tashabbuslari bilan bir qatorda, xususiy sektor (IT Park, banklar) va xalqaro tashkilotlarning (Erasmus+, FLEX, USAID) faol ishtiroki ham ushbu tizimning mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda.

Bu kompleks yondashuv iqtidorli yoshlarning har tomonlama rivojlanishi, ularning ilmiy, ijodiy va kasbiy salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Natijada O'zbekiston yoshlari xalqaro maydonda munosib o'rin egallab, global kompetensiyalarga ega bo'lgan mutaxassislar sifatida shakllanmoqdalar. Mazkur sa'y-harakatlar mamlakatimizning intellektual salohiyatini oshirishga va barqaror rivojlanishiga bevosita hissa qo'shmoqda.

Ushbu ustuvor yo'nalishlarni amalga oshirish orqali O'zbekiston 2030-yilga kelib iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha mintaqada yetakchi davlatga aylanish maqsadiga erishadi. Iqtidorli yoshlar mamlakat taraqqiyotining asosiy tayanchi bo'lib, ular kelajakdagi iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va innovatsion rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchidir. Ularga kiritilgan har bir sarmoya, yaratilgan har bir imkoniyat O'zbekistonning porloq kelajagi uchun qo'yilgan poydevordir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Gardner, H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. - New York: Basic Books, 1983.
2. Renzulli, J. S. The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity. - Storrs: University of Connecticut, 1986.
3. National Association for Gifted Children (NAGC). Pre-K–Grade 12 Gifted Programming Standards. - Washington, D.C., 2019.
4. Bloom, B. S. Taxonomy of Educational Objectives. - New York: Longman, 1956.
5. Tomlinson, C. A. The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners. - Alexandria, VA: ASCD, 2014.
6. International Baccalaureate Organization. IB Programme Standards and Practices. - Geneva, 2020.
7. Cambridge Assessment International Education. Cambridge Curriculum Framework. - Cambridge, 2021.
8. European Commission. Erasmus+ Programme Guide. - Brussels, 2023.
9. American Councils for International Education. FLEX (Future Leaders Exchange) Programme Report. - Washington, D.C., 2022.
10. USAID. Education Strategy 2022–2026: Equitable Access and Learning. - Washington, D.C., 2022.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(7)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.